

MWONGOZO

MTIHANI WA PAMOJA WA ROYAL

Kenya Certificate of Secondary Education

102/1 — KISWAHILI — Kartasi ya 1

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

1. SWALI LA LAZIMA

Andika barua kwa waziri wa kilimo kupitia kwa katibu wa kilimo huku ukipendekeza jinsi nchi ya Kenya inavyoweza kukabiliana na janga la njaa.

Insha izingatie

- Hii ni barua rasmi
- Iwe na muundo ufuatao

Anwani ya mwandishi

Anwani ya mwandikiwa

Kupitia kwa anwani ya katibu wa kilimo

Kwa Bwana/Bi

YAH: MAPENDEKEZO YA KUKABILIANA NA JANGA LA NJAA

Hoja

- Kuhifadhi maji wakati wa mvua ili kutumika nyakati za kiangazi.
- Wananchi kufunzwa namna ya kuzingatia kilimo bora ili kupata mavuno ya kutosha.
- Sheria ziwekwe za namna ya kuhifadhi na kutunza misitu kwani huvuta mvua.
- Maghala ya kuhifadhi mavuno yajengwe.
- Jamii zinazohamahama zihimizwe kulima na kuweka mifugo wanayoweza kutunza.
- Kukuza zao Fulani maalum katika eneo.
- Wakulima kupewa misaada ya vifaa na mbolea ya kukuza chakula.
- Wakulima kupewa mitaji kutoka kwa serikali.

Sahihi

Nakala kwa:

- Waziri wa kilimo
Anwani
- Katibu wa kilimo
Anwani
- Idara husika- anwani

2. Maasi ya vijana yameleta madhara mengi kwa wanafunzi wa shule za upili. Jadili sababu na suluhisho la janga hili.

a. Visababishi

- i. Dawa za kulevya
- ii. Shiniko la kikundi/rika.
- iii. Filamu mbaya
- iv. Kudhibitiwa kupita kiasi
- v. Kukosa nidhamu
- vi. Malezi mabaya/udekezaji
- vii. Kubomoka kwa msingi wa jamii
- viii. Ufukara kusababisha kujiunga na makundi haramu
- ix. Kukata tamaa

b. Suluhisho

- i. Kujiondoa kundini
- ii. Kuwashauri vijana
- iii. Kujenga udhabiti wa jamii
- iv. Utiifu na unyenyekevu
- v. Kuwa na usemi
- vi. Kuvumiliana na kusameheana
- vii. Kutochagulia watoto taaluma na wachumba
- viii. Wazazi kutolazimisha watoto taaluma au kozi wasizotaka
- ix. Kutopendelea na kulinganisha watoto kiuwezo
- x. Kutotumia dawa za kulevya/hamasisho kuhusu athari za mihadharati
- xi. Kuomba pamoja
- xii. Baba kutimiza majukumu yake ya kukimu jamii
- xiii. Kutodhibiti mke na watoto kupita kiasi
- xiv. Uadilifu

3. Andika kisa kitakachothibitisha ukweli wa methali; Mchelea mwana kulia, hulia yeye.

- **Mtahiniwa aandike kisa kitakachoana na methali hii.**
- **Mwanafunzi azingatie sehemu zote mbili za methali.**

Maana ya methali

Malezi ya kudekeza watoto huleta majuto kwa wazazi baadaye. Mzazi akimdekeza mtoto bila kuwelekeza vyema akiwa na tabia mbaya na kuelekea kuasi bila kumtia adabu, mzazi atakuja kutaabika mwenyewe.

TANBIHI

Akigusia upande mmoja wa methali atuzwe alama 10

4. Andika insha itakayomalizia kwa; .....hapo ndipo nilipong'amua kwamba mzazi ni kitu cha thamani.
- **Lazima mtahiniwa amalize kisa kwa maneno aliyopewa; asipomaliza kwa maneno hayo ataadhibiwa kintindo.**
  - **Kisa kiwe cha kusisimua ajabu.**
  - **Mtahiniwa aonyeshe hali ya huzuni (kutendeka kwa jambo la kuhuzunisha)**